

AZ IRODALOM ÚTJA A NÉPHEZ

Az irodalom-népszerűsítési munka szervezési és módszertani kérdéseiről

I.

A magyar irodalom utolsó századának egyik jellegzetes sajátossága az volt, hogy a legnagyobbjai a népek irtak, anélkül, hogy mondanivalóik igazán eljutottak volna a néphez, a nép széles tömegeihez. Móricz Zsigmond például a parasztokról írt, csak éppen a parasztok nem olvasták. Ady, bár Dózsa népét riogatta és József Attila a külvárosok proletárjait ébresztgette, de hangjuk alig, vagy legfeljebb a népből származó értelmiségiek füléhez jutott el.

Maga a dolgozó nép — munkások, parasztok — a felszabadulásig valójában el voltak szigetelve az igazi irodalomtól.

A feudálkapitalista Magyarország urai gondosan vigyáztak arra, hogy az eszmélésre, öntudatra serkentő szó ne jusson el a kizsákmányolt milliókhoz. Gondosan ügyeltek arra is, hogy klasszikusaink — Petőfi, Arany stb. — csupán elemi-iskolás adagolásban, meghamisítottan és forradalmi gondolataik elsikkasztásával kerüljenek a falvak és a városok dolgozóihoz.

Pedig a költők, írók keresték a népet, szomjuhozó vágyakozással, a nép pedig nyúlt volna könyveik után, ha valaki kezükbe adja. A korabeli ébredező munkásmozgalom a bizonyosság, hogy a dolgozók hamar megtalálták az utat irodalmunk haladó hagyományaihoz és legjobbjai felismerték, hogy az igazi irodalom emberséget, szabadságot áhító mondanivalói csak a munkásosztály forradalmisága, a kapitalizmus bilincseinek széttörése által valósulhatnak meg.

Az író és a nép — igen — kereste egymást, megpróbált kezefogni, de hatalmas fal, méginkább szakadék választotta el őket. Ez a körülmény mondatta Móricz Zsigmonddal a negyvenes években: boldog lennék, ha tudnám, hogy tíz év múlva ezer paraszt olvassa műveimet.

Ami ezidőtájt az urak jóvoltából irodalom címén jutott a néphez, az jobbara elbutító ponyva, a valóságot elkendőző hulladék és kegyeshangú selejttáru volt. Nem csoda, ha a nép zöme e szemetet kelletlenül eltaszította maga elől és nem olvasott.

Az író és a nép a felszabadulás után és méginkább a fordulat esztendejében talált egymásra.

A Pártunk által megindított kultúrforradalom eredményeként hazánk tanuló, olvasó országgá alakult át. A nép, a föld, a gyárak és az üzemek után birtokába kívánja venni a könyvet is.

Pártunk második kongresszusa új lendületet adott kultúrforradalmunknak. „A szocializmus győzelmes felépítése — mondotta ez alkalommal Révai elvtárs — lehetetlen a kultúrforradalom megvalósítása nélkül.”

A kultúrforradalom jelentőségét ugyancsak Révai elvtárs a következőképpen határozta meg: „Dunapentelét építeni és új kultúrát építeni, ugyanannak a dolognak két oldala”.

Népkönyvtáraink, kultúrotthonaink számának rohamos emelkedése, az országos kultúrverseny milliós arányú mérete, a tömegoktatásunk hatmillió embert foglalkoztató idei megnövekedése kultúrforradalmunk diadalát hirdető eredmények.

A SZOT adatai szerint az elmúlt évben például az üzemi könyvtárak olvasóinak száma közel kétszázezer, a falusi könyvtáraké százhuszezer. Nincs Magyarországon falu, tanya, ahová ne jutna el a könyv, mely népünket tudással és eszményekkel ajándékozza meg. Új hatalmas olvasótábor született, mely egyre növekvő érdeklődéssel követeli a könyvet.

Minden túlzás nélkül elmondhatjuk tehát, hogy népünk szélesre tárta ajtaját a kultúra és vele az irodalom előtt is. Nem csak jelenét, jövőjét kívánja meghódítani, de multját is, multja időtálló értékeit. Népünk tehát ismerni akarja az irodalmat.

A Népművelési Minisztérium támogatásával a Magyar Irodalomtörténeti Társaság hivatásának megfelelően arra törekszik, hogy ezt az igényt — a maga területén — ki is elégítse.

Az irodalom népszerűsítésével azt a célt kívánja szolgálni, hogy Pártunk útmutatásának megfelelően közkinccsé tegye nemzetünk nagy klasszikusainak alkotásait, tanításait, hogy tájékoztatást nyújtson irodalmunk főbb eseményeiről, problémáiról, továbbá megismertesse a szovjet és a haladó nyugati irodalom kiemelkedő reprezentánsait. Az irodalom népszerűsítése növeli népünkben a haza még ferrőbb szeretetét, teremtőereje megbecsülését, növeli a bátor helytállást és a hősi magatartás erényét. A szovjet irodalom ismertetése pedig a szocializmus országának példaképeit közvetíti dolgozó népünkhöz és elmélyíti barátságunkat felszabadítónk iránt. A haladó tartalmú nyugati irodalom megismerése hasonlóképpen hozzájárul, hogy népünk forradalmi öntudata, világszemlélete elmélyüljön.

Az irodalom népszerűsítése érdekében kettős feladat megoldása vált szükségessé: egyrészt olyan szervezet életre hívása, mely gondoskodik országszerte az előadások tervszerű megszervezéséről, az előadók kiválasztásáról, másrészt olyan brosúrák, vezérfonalak, előadásvázlatok szerkesztéséről, amelyek alkalmasak arra, hogy az előadónak szakszerű útmutatást, segítséget nyújtsanak előadásaik megtartásához.

A szervezési feladat végrehajtásaként 1951 augusztusában megalakult a Társaság előadói szakosztálya. Egyidejűleg egy 30 tagból álló központi előadói csoport is, írók és irodalomtörténészek bevonásával. A központi előadócsoport a fővárosban és a megyeszékhelyeken reprezentatív jellegű irodalmi előadásokat tart. Megalakulása első negyedévében (október, november, december) 25 ilyen előadást tartottak, többek közt Miskolcon, Cegléden, Kaposvárott, Salgótarjánban, Szekszárdon stb.

Szeptember havában minden megyénkben megyei szervezet létesült egy-egy felelős megbízott, ú. n. összekötő irányításával, aki a megye területén megtartandó irodalmi előadásokat, illetőleg előadókat irányítja és ellenőrzi, gondoskodik az irodalmi vonatkozású helyi hagyományok feltárásáról, a kultúrotthonok irodalmi köreit patronálja, a jelentkező írói tehetségeket felkarolja stb., stb.

A jobbra irodalomszakos tanárokból és kultúrmunkásokból álló megyei szervezet *előadói szakosztály* keretében időközönként megbeszélést tart a soron következő előadások politikai és szakmai kérdéseiről, a szervezési problémákról, gyakran — mint például Győrött, Miskolcon — közös előadásvázlatot készítenek, mintaelőadást tartanak. Jól működő szakosztályi élet van még Hajdú, Komárom, Tolna, Veszprém, Zala, Vas és Szabolcs megyében.

A Budapesten működő előadói szakosztálynak mintegy 80, egy-egy megyének átlag 20—25 tagja van, összesen tehát kb. 480 előadó, akik főként városokban, vagy városnak minősíthető nagyobb községben — számszerint 100 helységben — tartanak előadásokat. De ide kell még sorolnunk azokat a nem számontartott előadókat is, akik a Szabad Föld Téli Esték során a felvainkban tartottak — megjelent füzeteink felhasználásával — irodalmi tárgyú előadást.

Minderről íme néhány beszédes adat: az elmúlt év októberében 256 irodalmi tárgyú előadás 15.100, novemberben 304 előadáson 22.200, decemberben 410 előadáson 30.000 dolgozó vett részt, azaz 1030 előadáson 67.000 hallgató. Ehhez járult még az említett Szabad Föld Téli Esték keretében rendezett 664 falusi előadás is, melyeken a résztvevők száma mintegy 30—35.000 főre becsül-

hető. Ilyképen az oktatási évadunk első negyedévében közel 800 helységben kb. 1700 irodalmi előadás hangzott el, kerekén 100.000 hallgató előtt.

Nem lebecsülendő eredmény ez, amely hónapról-hónapra azóta is fokozatosan növekszik.¹

Ezek a megyei tanács népművelési osztálya, vagy a SZOT és a tömegszervezetek (MNDSZ, MSZT, DISZ stb.) bevonásával szervezett előadásokon ismerkedett meg népünk Zrínyi Miklóssal, Petőfivel, Aranyval, Jókaival, Móricz Zsigmonddal, az irodalmunknak nemzeti függetlenségért vívott harcaival, azonkívül Gorkijjal és Molière-rel. De az idei oktatási évad programjában (január, február, március) még Vörösmarty, József Attila, Mikszáth, továbbá Solohov, a háború utáni szovjet irodalom és a centenáris évforduló alkalmából Victor Hugo és Gogol szerepeltek.

A Népművelési Minisztérium tömegpropaganda osztálya közreműködésével a Társaság által szerkesztett átlag másfél, kétíves terjedelmű füzetek nem csupán előadásanyagot nyújtanak, hanem módszeres útmutatást és rendszeren előadásvázlatot is, azonkívül bibliográfiát és a tárgy illusztrációjául szolgáló kultúrműsor javaslatot is.

Vezérfonalaink, brosráink szerzői általában helyesen, pártosan, a marxizmus-leninizmus alkalmazásával tárgyalják a tételeket. Íróink, irodalomtörténészeink lelkesen vállalták népünk tanításának ezt a módját. Az első oktatási évnegyedben megjelent füzetek közül kiemeljük elsősorban Bóka László vonzóan és meleg szeretettel megírt Petőfi, Kardos László gondos elmélyültségű Gorkij, Horváth Károly színes Arany János és Nagy Miklós szenvedélyes elemzéssel megírt Jókai című munkáját.

A vállalt feladat megoldása egy-egy marxista-leninista alapon még kellően fel nem dolgozott tétel esetében nem is egyszerű probléma elé állította a füzetek szerzőit. Eppen Molnár Erik elvtárs mutat rá az Akadémiai Nagyhéten megtartott előadásában, hogy történelmünk, de hozzátehetjük — irodalmunk nem egy kérdése nincs még kellően tisztázva. Ahogy történelmünket, „amely eddig lényegileg a kiváltságos osztályok története volt“, „amelyet eddig lényegében a feudalizmus, imperializmus és a nacionalizmus szellemében és a tények meghamisításával írtak meg, újra kell írni a szocializmus, a demokrácia, a béke, a népek barátsága szellemében“, ugyanígy az irodalomtörténet-írásunk is még az „újjáírás“ feladatával birkózik.

Mindezek mellett a füzetek szerzőinek meg kellett valósítani a még ki nem alakult hazai népszerűsítő irodalom megfelelő formáját, hogy közérthető világossággal, könnyen áttekinthető szerkezettel, egyben a legmagasabb tudományos igényességgel készített füzetet írjanak.

Bárha e füzetek előadói általában közmegelegedéssel, szívesen és haszonnal forgatták, mégsem állíthatjuk, hogy ezek minden vonatkozásban kifogástalanok.

A Társaság a népszerűsítő kiadványok értékelése céljából december hó folyamán a megyei összekötőkkel értekezletet tartott. Ez év január havában pedig a Népművelési Minisztérium Borsod és Somogy megye legjobb előadóinak bevonásával, majd a Társaság vezetőinek közreműködésével ankét keretében tárgyalta meg a népszerűsítő füzeteink politikai, szakmai és módszeres kérdéseit és a továbbiakban követendő irányelveket. Azonkívül több szakembert a füzetek véleményezésére kért fel.

Az ilymódon nyert szervezési és szerkesztési tanulságokról a következő fejezetben számolunk be. Az alábbiakban most arról szeretnénk ízelítőt nyújtani, hogy az előadások közvetítésével népünk miként fogadta — sokhelyütt első találkozásként — íróinkat, költőinket.

Kétségkívül a legnagyobb érdeklődést Petőfi és Móricz Zsigmond váltotta

¹ E cikk megírása óta, októbertől március hó végéig összesen 3303 előadás volt, közel 230 ezer hallgató előtt. Ebben nincs benne a Szabad Föld Téli Esték keretében rendezett irodalmi előadások hallgatóinak száma, mely további 35—40 ezerre becsülhető.

ki. Mintha e két klasszikusunk valóban hazatért volna, úgy járult lélekben elibük az üzemek dolgozó serege, a városok és a falvak lakossága.

A balmazújvárosi állami gazdaság parasztjai például hozzászólásaikban Petőfi önfeláldozásáról, forradalmiságáról mondtak okos szavakat. A nógrád-megyei Tar községben a Móricz Zsigmond-előadás hatásaként elhatározták, hogy a téli kukoricafosztásra olvasókört szerveznek, ahol az író műveiből olvasnak fel rendszeresen. A győri Munkásszálló dolgozói újabb és újabb irodalmi előadásokat kértek. A hajdúmegyei Kaba községben a Petőfi-előadást követően a népkönyvtár összes Petőfi-köteteit kikölcsönözték. Nagykanizsán meg az irodalmi előadások eredményeként szintén megnövekedett a városi könyvtár olvasóinak száma. A fővárosi Globus-nyomda dolgozói közül az elhangzott Gorkij-előadás után arról emlékeztek meg, hogy milyen hatása volt éppen Gorkij írásainak az egykori magyar sztrájkmozgalmakra. A budapesti Lemezgyárban az Arany-előadást követően pedig újabb Arany-kötet vásárlásával gyarapították könyvtárukat.

Az előadáshoz fűződő különböző felvetett kérdések szintén azt tanusítják, hogy népünkben mily nagy a fogékonyság az irodalom iránt. Több helyütt például Petőfi és Arany viszonyáról érdeklődtek, megkérdezték, vallásos volt-e Petőfi, miért nem volt kommunista, miben nyilvánult meg forradalmisága? Sok helyen szerelmes versei keletkezésének és a költő halálának körülményeiről érdeklődtek. A Gorkij-előadás kapcsán arra kértek választ, hogy milyen volt Gorkij és Lenin barátsága, hogyan keletkezett az Anya című regény?

A megtartott 1700 előadás során általában mohó érdeklődéssel vetettek fel *életrajzi* vonatkozású kérdéseket s a hallgatóság szinte mindent tudni akart az írók életéről.

Főleg ott volt sikere az előadásoknak, ahol az előadó — igen helyesen — *helyi vonatkozásokat* is beillesztett mondanivalója keretébe. Szekszárdon például Petőfi tolnamegyei útjának ismertetése, Salgótarjánban a Salgó c. költemény elemzése váltott ki fokozottabb hatást. Több helyen az ismertetésre kerülő író műveiből a helyi könyvtár kisebb kiállítását, máshol pedig éppen könyvvásárt rendeztek.

Mit tanusítanak e kiragadott példák? Nem kevesebbet, mint azt, hogy dolgozónk egyre növekedő tudásszomja ma már mind több és több irodalmi ismeretet követel. Ma már hazánkban is jelentkezik annak a folyamatnak biztató jele, amely a Szovjetunióban oly hatalmas virágzást eredményezett és ahol a nép valóban a kultúra értékeinek birtokosa lett.

II.

Am túlságosan is egyoldalú és hamis képet nyújtanánk, ha a biztató kezdeti eredmények mellett nem emlitenénk meg a hiányosságokat, hibákat is. Szólnunk kell ezekről elsősorban azért, mert csak ezek kiküszöbölésével válhat mozgalmunk még szélesebb körűvé, még meggyőzőbbé, agitatívabb hatásúvá.

Ahogy a fentiekben először a szervezési, majd a szerkesztési problémákról szóltunk, úgy most is e sorrendben kívánjuk taglalni mondanivalóinkat.

Milyen hiányosságok, hibák vannak szervezési vonatkozásban?

Elsőül kell megemlítenünk éppen az üzemi előadásaink viszonylag csekély számát. Decemberben például a megyékben megtartott 325 előadás közül csak 67 hangzott el üzemben. Pest, Csongrád, Fejér megyében december végéig egyetlen üzemi előadás sem volt. E mulasztás mindenekelőtt a megyei SZOT-bizottságokat terheli.

Itt-ott hibák vannak a Tanácsokkal való kapcsolat terén is. Amennyire központi feladatának tekinti az irodalmi előadások szervezését Győr, Borsod, Tolna, Pest és Szabolcs megye Tanácsának népművelési osztálya, olyannyira lazán kezeli ezt nem egy vármegyében az illetékes népművelési szerv. (Baranya, Szolnok.) E megállapításunk, sajnos, vonatkozik a fővárosi Tanácsra is.

Az eredmény általában ott jó, ahol szakosztályaink a Pártra támaszkodnak és szoros munkatársi együttműködést építenek ki a Tanáccsal és a tömegszervezetekkel.

A megyék szakosztályi életét a fentebb említett dicséretes kivételektől eltekintve általában a pangás jellemzi. Ezideig csak 30%-át ellenőrizték a megtartott előadásoknak. Bár a helyi haladó hagyományok feltárására és tervszerű feldolgozására történtek kezdeményezések — mint Kecskeméten, ahol Katona Józseffel, — Toinában Petőfi megyei emlékeivel, — Szabolcsban Zalka Mátéval, — Csongrádban József Attilával foglalkoznak, — de alig jutottak tovább a tervezésnél, s legtöbb helyütt ilyen vonatkozásban még ez sem történt meg.

Szakosztályainknak többet, sokkal többet kell tenniük annak érdekében is, hogy az előadók alaposabb felkészültséggel, a szemléltetésnek nagyobb gazdagságával (könyvek, képek, diafilmek) tartsák meg ismertetéseiket.

Milyen jellemzőbb fogyatékosságok mutatkoznak az előadások anyagáui szolgáló egyik-másik füzetünkben?

Ehelyütt is csupán az első évnegyedre vonatkozó és már nyomtatási formában is megjelent füzetek (Hegedüs Géza: Irodalmunk harca a nemzet függetlenségéért, — Kardos Tibor: Zrínyi a költő, — Bóka László: Petőfi, — Horváth Károly: Arany János, — Nagy Miklós: Jókai, — Nagy Péter: Móricz Zsigmond, — Kardos László: Gorkij, — Győry János Molière) anyagához fűzünk észrevételeinket.

Elsőül szólnunk kell a túlzott aktualizálás jelenségéről, mely például az Irodalmunk harca a nemzet függetlenségéért és a Zrínyi című vezérfonalban található. Az előbbi irodalmunknak úgyszólván minden értékét, jelenségét válogatás nélkül a nemzeti függetlenségéért vívott harc nevezőjére vezeti le. A másik egy árnyalatnyival haladóbb, modernebb Zrínyi-portrét rajzol, mint az a saját korában lehetett. Az előbb említett okkal függ össze, hogy az Irodalmunk harca... c. vezérfonal hatalmas anyaga miatt itt-ott csak nevek pusztá felsorolására szorítkozik. Az író olykor fringiót ad azok kezébe is, akik a valóságban csak tájékozódni szorongáltak. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy mindkét füzet, mint olvasmány, kerek, teljes egészét nyújtó értékes munka.

Az említett jelenség visszájára mutató példa a Petőfi-füzetnek az a hiányossága, hogy a költő hazaszeretetének és nemzetköziségének egységét kurtán elintézi. Nem említi meg, hogy mit jelent a Szovjetunió népeinek az a Petőfi, akit Lunacsarszkij „kora bolsevikjének” nevezett, valamint azt a nagyjelentőségű lényt, hogy Petőfi verseivel is lelkesítették a szovjet hadsereg katonáit a fasiszták elleni harcra, gyűlöletre.

Rá kell mutatnunk arra az itt-ott jelentkező hibára is, amikor szinte kizárólag tartalmi szempontból ismertetjük az író alkotásait, mint ez például a Molière-füzetben tapasztalható.

Nem szorul bizonyításra, hogy irodalmi előadásaink egyik feladata népünk a költészet izeivel, szépségével gyarapítani. Dicséretesen oldja meg ezt többek között a Petőfi- és az egyébként kissé nehézkes nyelvezetű Zrínyi-füzet. Mindkettő a költők képteremtő, megjelenítő erejéről színes szemléltetést nyújt. Kell-e hangsúlyozni, hogy a költő elsősorban költő mivoltával az, amiért nevét őrzi az idő? Torzításra vezetne, ha a költő helyett csak a haladó gondolkodót vagy a politikust mutatnók meg. A versekről tehát mint versekről is beszéljünk. Révai elvtárs Ady vers-elemzése a példa, hogy még az úgynevezett legnehezebb verset is közel lehet vinni a dolgozó tömegekhez.

Fontosnak véljük még, hogy e füzetekben megfelelő fogalmi magyarázatokat is nyújtsunk. A Gorkij c. vezérfonal például a szocialista realizmus fogalmát ismertnek tételezvé fel, mellőzi ennek értelmezését.

Azonos hiba a Móricz-füzeté, mely ugyancsak minden előzetes magyarázat nélkül Márciusi Frontról, narodnyikokról szól. Nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy füzeteinket — főleg faluhelyen — egyszerűen felolvassák. Ha a fogalmakat nem tisztázzuk, természetesen fogalmi zűrzavart, vagy érdektelenséget váltunk ki. Úgy kell tehát megvilágítani témáinkat, hogy a kellő alapismerettel nem rendelkező ember is megérthesse azt, és időben-terben elhelyezhesse.

Persze nem könnyű feladat az, amit szerzőinktől kívánunk. Egy két ívnyi terjedelmű füzetben ezt is, amazt is elmondani, s mindezt úgy, hogy az mégis elmélyült és lélekteljes legyen. Mindebből az következik, hogy a jövőben egy-egy író munkásságát inkább részrebonthatott, két-három ciklusos előadásban ismer- tessük.

Mindezek után szóljunk konkrétan arról, hogy milyen is legyen a jó vezér- fonal: olvasmányos-e, felolvasásra alkalmas legyen-e, vagy csupán tömör, vagy bő vázlatot nyújtson az előadó számára?

Ez a kérdés élesen felvetődött éppen a Petőfi-füzet kapcsán. Többen ugyanis azt panaszták, hogy olvasmányossága miatt szabad előadásban nehezen repro- dukálható. Ugyanekkor sokan kifogásolták, hogy némelyik füzetünk túlságosan is adatközlő, már-már színtelen. Milyen legyen tehát az ismeretterjesztő füzet, amely- től jelentős mértékben függ a megtartandó előadás sikere, nevelő hatása?

Szögezzük le elvként, hogy — igen — füzeink érdekesek, ötletesek legye- nek, és jól megválasztott alcímekkel érzékeltessék a tétel gondolatmenetét, kellő kiemelésekkel a vezető alapgondolatot. — Ankétjaink tapasztalatai alapján előd- nőtől kérdésnek tekinthetjük azt is, hogy az ismeretterjesztő füzet nyújtson-e több anyagot, mint ami egyetlen előadás keretébe befér. Mindenképpen több anyagot nyújtson. De itt kell nyomatékkal hangsúlyoznunk az előadók számára írott *vázlat* és a *módszertani útmutató* nagy fontosságát. Több füzetünk eddig is közölt külön vázlatot, de bizony nem egy kiadványunkban ez csak formális értékű. Hasznos segítője az előadónak a füzetekben közölt *bibliográfia*, valamint a *kultúrműsor- javaslat*. Az utóbbi azonban nem egy helyütt szegényes, nem nyújt lehetőséget a válogatásra. Kívánatos tehát a műsorjavaslatban több változatot nyújtani.

A kultúrműsor összeállítója számára hasznos gyakorlati segítséget jelent az Arany János-füzetben látható követésreméltó megoldás, hogy közli: a szükséges szemelvény az általános iskola melyik tankönyvében és hányadik oldalán talál- ható. Ezzel szemben vajmi kevés segítséget jelent az előadó számára a Zrínyi- füzet, ahol minden közelebbi megjelölés nélkül azt kívánjuk pl. a falusi előadótól, hogy az előadás során Zrínyi korából való táncdalt mutassanak be, vagy vitéz Kádár István énekét.

Nyomatékosan hangsúlyoznunk kell tehát a füzeinkben feltüntetett kultúr- műsor fontosságát, amelyet — valljuk be — ezideig csak oly másodlagos feladat- nak tekintettünk. A mienkéval azonos célkitűzésű szovjet ismeretterjesztő füzetek- ben a kultúrműsor-javaslat komoly, alapos, bő módszertani utasításokkal ellátottan jelenik meg. A füzeinkben lévő kultúrműsor fontosságának indokolásául rámu- tatunk arra, hogy az előadás folyamán túlnyomórészt mi beszélünk a műről s való- jában csak a kultúrműsorban adjuk át a szót az írónak, a költőnek, a műnek. Gyakorlatilag az előadásban inkább a mi szavunk, a kultúrműsorban a mű, annak szava hangzik el. Jelenlegi ismeretterjesztő előadásainknak egyik fogyatékosága éppen az, hogy az íróról, költőről szóló előadás nem, vagy alig engedí szóhoz jutni az író, a költőt, az alkotást.

Mindebből tanulságként az következik, hogy füzeink tartalmazzanak — amennyire ez megoldható — bő szemelvényanyagot és a jövőben fokozottabb gondot kell fordítanunk a kultúrműsorra, az előadók számára készülő jó, gyakor- lati útmutató elkészítésére.

Meg kell jegyeznünk, hogy a Népművelési Minisztérium az egyes tételekhez kapcsolódó műsorfüzeteket eddig is megjelentetett. De ezek anyaga nem mindig a legmegfelelőbb válogatás szerint történt. Figyelmen kívül hagyta az egyes füze- tek szerzőinek útmutatásait. Am a legnagyobb baj az, hogy az ismeretterjesztő füzet és a műsorfüzet nem mindig találkozik össze az előadást megtartó kezé- ben, mint ahogy a témákat illusztráló diafilmjeink is (pl. Arany: Toldi; Petőfi János vitéz) a vezérfonaltól, brosúrától gyakran külön utat járnak.

Az elmondottak összefoglalásaként újból megismételjük, mint a népszerűsítő irodalom legelső követelményét, hogy az a legmagasabb tudományos színvonalú,

egyben közérthető legyen. Igen, közérthető! Ugy véljük, egyik-másik füzetünk felé nem árt ezt hangsúlyozni.

Legyen tehát nyelvünkben is a nép az úr, az arisztokratikusan ható szakstílus helyett a néphez szóló fogalmazás: a stílus világossága, szemléletessége, a szerkezet egyszerűsége, mely a közvetlen eleven beszéd frissességével tárja elénk a gondolat tartalmát. Elsősorban népszerűsítő irodalmunk szavairól távolítsuk el az egykori jogászstílus ittrekedt porát, a szellemtörténeti irányzat penészét, a mondatainkban burjánzó neobarokk gázt.

Neheez a mély gondolatot közérthetően, világosan kifejeíteni? Hivatkozunk a marxizmus-leninizmus klasszikusaira, tanítómestereinkre, akik a legelvontabb problémát is kristálytisztán, közérthető egyszerűséggel fejezik ki. — De bizonyítástúl magas a mérce! Am vegyük a szovjet irodalmat, a szovjet népszerűsítő, ismeretterjesztő irodalmat példaképül! Vagy közelítsük meg zömében is azt a vonzó egyszerűséget, mely már nem egy kiadványunkat jellemzi.

A népszerűsítő írásművek szerzői fokozottabban tartsák szem előtt Zsdanov elvtárs mondását: „Ami egyszerű, az nem mindig zseniális, de mindig egyszerű az, ami zseniális.“

Ennek hangsúlyozása után szóljunk röviden arról is, hogy a jövőben milyen legyen az irodalom-népszerűsítő füzeteink szerkezeti összetétele? A *szovjet példa* e problémánkban is segítséget nyújt. A szovjet irodalom-népszerűsítő füzetek módján kívánjuk az elkövetkezendő oktatási évadban füzeteinket összeállítani.

Mi jellemzi e füzeteket?

Elsőül külön fejezet határozza meg világosan és félreérthetetlenül az előadás *célját*, majd részletes *vázlat* következik, mely az előadó számára képet nyújt az anyagközlés egymásutánjáról. Vannak brosrák, amelyek a megtartandó előadás teljes *anyagát* is közlik. Ezt azonban nem minden vezérfonal tartalmazza. Ezzel szemben minden füzet bő, *tartalmi ismertetést*, kimerítő *módszertani útmutatást* nyújt, továbbá *bibliográfiát* és *kronológiai tájékoztatást* az íróról. Ugyancsak segítséget kap az előadó a *szemléltetésre* vonatkozóan, mint ahogy sok esetben a füzet megfelelő *szemelvényanyagot* is közöl.

*

Befejezésül ismét Zsdanov elvtársat idézzük: „Egy sikeres mű egyetlen értékű egy megnyert csatával.“

A jó vezérfonal és brosrá aligha nevezhető megnyert csatának, de nevezhető fegyvernek, amellyel ütközetet vívhatunk a sötétség, tudatlanság ártó erői ellen, hékánk, szabadságunk, jövődönk védelmére.

Fegyvereket, ilyen fegyvereket kér és vár a magyar nép kultúrforradalma íróinktól, tudósainktól!

Vihar Béla

TÁRSASÁGI HÍREK

Tolnai Lajos halálának 50. évfordulóján a Magyar Irodalomtörténeti Társaság a Magyar Írók Szövetségével együtt ünnepi estet rendezett a Központi Egyetem aulájában. Az ünnepséget *Böloni György* megnyitója vezette be. *Böloni György* bevezetője után, *Demján Eva* Tolnai Lajos egyik novelláját, *Ascher Oszkár* a *Koldusok éneke* című Tolnai verset adta elő. Az ünnepi megemlékezést *Simó Jenő* tartotta. *Simó Jenő* megemlékezése az első nagyobb terjedelmű Tolnai-tanulmány a felszabadulás óta. A rövidebb lélekzetű előszavak, könyvismertetések, vitacikkek és egy-két részlettanulmány után *Simó* tett kísérletet először ezzel a megemlékezésével Tolnai Lajos teljes írói arcképének és fejlődésének felvázolására. *Simó* előadása után *Palotai Erzs*i adta elő nagy sikerrel Tolnai egyik legismertebb novelláját, a *Megjavult adófelügyelőt*.